УДК 821.511.141.09(477.87):37.016
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.3.13

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR IRODALOM HELYE A KÖZÉPISKOLAI ÉS EGYETEMI OKTATÁSI PROGRAMBAN

THE PLACE OF TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN LITERATURE IN SECONDARY SCHOOL AND UNIVERSITY CURRICULA

Kovács Péter,
orcid.org/0009-0000-7795-0555
előadó,
Ungvári Nemzeti Egyetem
Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézet
Magyar Filológiai Tanszék,
igazgató, Ungvári Drugeth Gimnázium

Kovács Emília,
orcid.org/0009-0001-5765-158X
magyar szakos hallgató,
Ungvári Nemzeti Egyetem
Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézet
Magyar Filológiai Tanszék

Основним завданням літературного виховання є ознайомлення з національною літературою, формування любові до літератури та читання, пробудження і зміцнення інтересу до читання. Рідна мова та література утворюють нерозривну єдність, оскільки знання мови сприяє формуванню національної ідентичності та дозволяє ознайомитися з літературними цінностями. Завдяки вивченню літератури відкривається можливість пізнати культуру, спосіб життя, звичаї, традиції та матеріальні пам'ятки національної спільноти.

У цьому дослідженні розглядається місце закарпатської угорської літератури в навчальних програмах закладів середньої та вищої освіти. У регіоні функціонує близько сотні шкіл, навчання у яких ведеться угорською мовою або включає предмети, викладені цією мовою.

Основними завданнями викладання літератури є ознайомлення учнів із цінностями угорської літератури та усвідомлення ними переваг літературного та культурного багатства. Упродовж навчання учні знайомляться з характерними рисами літературних і мистецьких стилів різних епох, з видатними представниками угорської, зокрема закарпатської угорської літератури, та їхніми творами. Таким чином, до завершення навчання в середній школі учні отримують цілісне уявлення про угорську літературу, а також ознайомлюються з багатьма творами світової літератури від її витоків до сьогодення. Однак література угорської діаспори хоч і розглядається майже в кожному навчальному році, проте лише з мінімальною кількістю навчальних годин.

Схожа ситуація спостерігається й у вищій освіті. Разом з тим, студенти мають можливість вивчати історію закарпатської угорської літератури у форматі спеціалізованого курсу з 18 лекцій. Паралельно вони також відвідують 24-годинні практичні заняття. Оскільки у своїх курсових та дипломних роботах студенти часто звертаються до творчості закарпатських письменників і аналізу їхніх творів з різних точок зору, ці практичні заняття також мають характер консультацій, під час яких здобувачі освіти можуть обговорювати та аналізувати власні дослідницькі проєкти.

Ключові слова: закарпатська угорська література, вища освіта, середня освіта, історія літератури, методика.

The primary objective of literary education is to familiarize students with national literature, cultivate a love for literature and reading, and awaken and reinforce interest in reading. The native language and literature form an inseparable unity, as language proficiency contributes to the formation of national identity and enables individuals to appreciate literary values. Through the study of literature, students gain insight into the culture, way of life, customs, traditions, and material heritage of their national community.

This study examines the place of Transcarpathian Hungarian literature in the curricula of secondary and higher education. In the region, there are approximately one hundred schools where instruction is conducted in Hungarian or includes subjects taught in Hungarian.

The primary tasks of literature education are to introduce students to the values of Hungarian literature and to help them recognize the benefits of literary and cultural richness. Throughout their studies, students become familiar with the distinctive features of literary and artistic styles from various historical periods, as well as with prominent figures of Hungarian literature, particularly those of Transcarpathian Hungarian literature, and their works. By the end of secondary education, students acquire a comprehensive understanding of Hungarian literature while also being introduced to numerous works of world literature from its origins to the present day. However, literature from the Hungarian diaspora is covered in almost every academic year, albeit with a minimal number of instructional hours.

A similar situation is observed in higher education. Nonetheless, students have the opportunity to study the history of Transcarpathian Hungarian literature through a specialized 18-lecture course. In parallel, they also participate in 24 hours of practical seminars. Given that students frequently engage with the works of Transcarpathian writers in their coursework and theses, analyzing them from various perspectives, these practical seminars often take the form of consultations, allowing students to discuss and refine their ongoing research projects.

Key words: Transcarpathian Hungarian literature, higher education, secondary education, literary history, methodology.

Az irodalmi nevelés elsődleges célja a nemzeti irodalom megismertetése, valamint az irodalom és az olvasás iránti érdeklődés kialakítása és megerősítése. Az anyanyelv és az irodalom szoros összefüggésben áll egymással, mivel a nyelvismeret hozzájárul a nemzeti identitás formálásához, valamint lehetőséget teremt az irodalmi értékek mélyebb megértésére. Az irodalomoktatás nem csupán az esztétikai és kulturális nevelés eszköze, hanem a nemzeti kultúra, életmód, szokások, hagyományok és tárgyi emlékek megismerésének is fontos közvetítője.

„A magyar irodalomban már a 13. századtól, Anonymustól kezdve jelen van a kárpátaljai táj. A 16. században itt készült az egyik első magyar bibliafordítás: Komjáti Benedek már 1533-ban magyarra ültette Pál apostol leveleit. Járt erre Bornemissza Péter, a magyar reformáció egyik legnagyobb írója, s Balassi Bálint, a reneszánsz világirodalmi nagyságú költője. Ezen a tájon református Kálmáncsehi Sánta Márton. Élt itt Petrőczi Kata Szidónia, s Ungváron született Gyöngyösi István. A szelíd költő, Dajka Gábor is itt tanárkodott, Kölcsey pedig, a Himnusz szerzője Huszt várának romjait látva fogalmazta egyik legszebb hitvallását. Petőfi versben és útileveleiben emelte az Öröklétbe Kárpátalját. A gyermek Bartók Nagyszőllősön hangversenyezett először, s az Ungváron tanárkodó Szabó Dezsőben rémlett föl az Elsodort falu látomása. Kárpátalja szülötte volt a költő Pásztor Árpád, a teoretikus Mácza János, a prózaíró Illés Béla és a sarlós Ilku Pál; ők már a múlt század végén, illetve a 20. század elején. A kisvárosi értelmiségi élet a századforduló körül már számos literátort is felnevelt Kárpátalján; Ungváron megalakították a Gyöngyösi Társaságot.” [1, 67.o.].

A kárpátaljai magyar irodalom kezdetei a 20. század első felére tehetők, amikor a térség politikai és kulturális változásai meghatározták az irodalmi élet alakulását. Az első világháborút követően Kárpátalja Csehszlovákiához került, ami új kihívásokat és lehetőségeket teremtett a magyar nyelvű írók számára. A két világháború közötti időszakban megjelentek az első jelentős helyi magyar nyelvű lapok és folyóiratok, amelyek fontos szerepet játszottak az irodalmi közösség formálódásában. Az irodalmi élet fejlődését azonban többször megszakították a történelmi események, különösen a második világháború és az azt követő szovjet hatalomátvétel. Mindezek ellenére a kárpátaljai magyar irodalom fokozatosan megerősödött, és sajátos hangot alakított ki a magyar irodalmi térképen.

„A 20. század elején a történelem sodrában Kárpátalján egymást követték a politikai rendszerek, s az a kis alkotóközösség, aki megélte ezeket a változásokat, megértette, hogy születőben van valami új, amit az utókor kárpátaljai magyar irodalomnak nevez majd. Közel száz év távlatából már értékelhető a korszak, az eszmék, a célok, de akár az alkotók és műveik is. Van is vita felőle...” [12, 126.o.].

A kárpátaljai magyar irodalom tanítása elengedhetetlen a helyi magyar közösség kulturális identitásának megőrzéséhez és megerősítéséhez. Az itt született művek megismertetése segíti a diákokat abban, hogy jobban megértsék saját régiójuk történelmét, társadalmi helyzetét és nyelvi sajátosságait. Emellett a helyi irodalom tanulmányozása inspirációt nyújthat a fiatalok számára, hogy maguk is bekapcsolódjanak a kulturális életbe és továbbvigyék a magyar nyelvű alkotás hagyományát Kárpátalján.

Az irodalomoktatás alapvető célja, hogy a tanulók átfogó ismereteket szerezzenek a magyar irodalom értékeiről, ezáltal elmélyítsék kulturális identitásukat és esztétikai érzékenységüket. Kiemelt jelentőséggel bír annak felismerése, hogy az irodalmi és kulturális sokszínűség hozzájárul a társadalmi és egyéni fejlődéshez, valamint elősegíti a kritikai gondolkodás kialakulását. Az oktatás során a tanulóknak el kell sajátítaniuk az egyes irodalmi és művészeti korszakok jellegzetességeit, megismerve azok történelmi, társadalmi és esztétikai összefüggéseit. Emellett fontos, hogy tisztában legyenek a magyar irodalom meghatározó szerzőivel és műveikkel, valamint képesek legyenek ezeknek a világirodalmi kontextusba helyezésére és intertextuális kapcsolataik feltárására. Az irodalmi elemzéshez szükséges fogalmak alkalmazásának készsége elengedhetetlen a szövegértelmezés és a kritikai reflexió fejlesztésében, amely hozzájárul az elmélyült olvasási stratégiák és a magas szintű szövegértési kompetenciák kialakulásához. Végezetül, az irodalomtanításnak célja a tanulók kommunikációs készségeinek fejlesztése is, amely nemcsak az irodalmi művek értő befogadását, hanem azok árnyalt elemzését és önálló interpretációját is lehetővé teszi.

Ukrajnában jelenleg az iskolai oktatás a következő módon tagolódik:

1. Elemi iskola (1-4. osztály)
2. Általános iskola (5-9. osztály)
3. Középiskola (9-11. osztály)

Ez vonatkozik az állami és önkormányzati fenntartású tanintézményekre. Az egyházi vagy magániskolák, gimnáziumok, líceumok ettől eltérő formációban is működhetnek. Közülük némelyikben a 8. osztállyal véget ér az általános iskola, így négy év jut a középiskolára. A képzés teljes időtartama ennek megfelelően nem 11, hanem 12 tanév.

A megyének közel száz olyan iskolája van, amelyikben magyar nyelven (vagy magyarul is) folyik tanítás.

Kárpátalján két állami magyar tannyelvű gimnázium (Beregszász, Ungvár), hat magyar líceum működik: négy református (Nagybereg, Nagydobrony, Péterfalva és Técső), egy római katolikus (Munkács) és egy görögkatolikus (Karácsfalva).

A magyar- és világirodalom tantárgy keretóraszáma osztályonkénti lebontásban

osztály	összóraszám	heti óraszám	tartalék
5.osztály	70	2	9
6.osztály	70	2	8
7.osztály	70	2	12
8.osztály	70	2	12
9.osztály	70	2	14
10.osztály	70	2	7
11.osztály	70	2	8

A 2018/19-es tanévtől a magyar iskolák számára is lehetőség nyílt arra, amit az ukrán oktatási nyelvű intézmények eddig is gyakorolni tudtak: az irodalom integrált tanítása helyett különválasztható lett a nemzeti és a világirodalom. Igaz, csak a 10–11. osztályokban, és csupán heti egy-két órában tudnak külön világirodalmat oktatni.

A többi korosztály számára előírt irodalom tanterv magába foglalja a magyar irodalom jelentős részét, ugyanakkor betekintést enged a világirodalom kiemelkedő alkotóinak munkásságába is. Az oktatásra szánt tananyag az 5-9. korosztály érdeklődési szintjének megfelelően épül fel, és fokozatosan vezeti be őket az irodalom világába. A mesék birodalmával kezdődik a tananyag, ahol a magyar népmesékkel, majd a magyar mondavilággal ismerkedhetnek meg a tanulók. Az elbeszélő költeményeken, a tájleíró verseken át jutnak el a meseregények bűvös országába. A 6. osztályban kerülnek oktatásra az ősi görög és római mítoszok, ahol a tanulók betekintést nyernek a világirodalomba, az eposzok és a Biblia egyes történetei is a tananyag részét képezik. A 7. osztályban az írók és költők életrajzát, valamint alkotásaikat tanítják időrendi sorrendben. A romantika fogalmával és a stílus képviselőivel a 8. osztályban ismerkedhetnek meg a gyerekek, a 20. század alkotói és műveik a 9. osztályos tankönyvben, illetve annak Szöveggyűjtemény fejezetében keresendők. Így a gyerekek általános iskolai tanulmányaik végére átfogónak mondható képet tudnak alkotni a magyar irodalomról, ugyanakkor megismerkednek a kezdetektől napjainkig a világirodalom sok művével is.

A 9. osztályos irodalom tanterv utolsó szakasza a határon túli magyar irodalom oktatását irányozza elő [13]

Óraszám	Az elsajátítandó tananyag	A tanulók felkészítési szintjével kapcsolatos állami követelmények
5	**A határon túli magyar irodalom** **Tamási Áron** **Ábel a rengetegben** c. regénye. A székelyek. A nyelvi humor megértése. A regény cselekménye. A mű humora, érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nyelvezete. nyelvi kifejezőeszközök felfedezése a műben. Kárpátaljai magyar irodalom **Kovács Vilmos** **Verecke--**a magyar történelem és a szülőföld elválaszthatatlansága, egysége. **Vári Fábián László** **Útban Törökország felé –**témaválasztás és mondanivaló az emberi és a nemzeti sors összefonódása a versben.	A határon túli magyar irodalom és az anyaországi magyar irodalom egységének a megértése Értse az anyanyelvű irodalom és történelem szerepét egy nép, nemzetrész megmaradásában Az anyanyelv megtartó erejének tudatosítása, a vers üzenetének megfogalmazása.

A magyar és a világirodalmat a 10–11. osztályban időrendben, történelmi korok és irodalmi irányzatok szerint tagolva oktatják, előbb a világirodalom kiemelkedőbb alkotóinak életrajzát, munkásságát, műveit, majd az adott irányzathoz kapcsolódóan a magyar irodalom jellemzőit, legfontosabb íróinak életművét. A 10. osztályban a tananyag az ókor irodalmától a 19. század első negyedéig tart, a 11. osztályban a 19. századtól napjainkig terjedő időszakkal ismerkednek meg a tanulók.

A 11. osztály számára előirányzott program utolsó témája foglalkozik a határon túli magyar irodalommal. Azon belül tárgyalja a kárpátaljai magyar irodalmat, képviselőket, alkotásokat, iro-

dalmi termékeket egyaránt. Az egész fejezetre 2 tantermi órát irányoznak elő.

A végzős osztály számára memoriternek szánt anyagba három közismert kárpátaljai költő verse került be: Kovács Vilmos: *Verecke*, Vári Fábián László: *Útban Törökország felé,* Balla D. Károly: *Tövisek közt* c. alkotása.

Kárpátalján az Ungvári Nemzeti Egyetemen immár több mint hatvan éve folyik magyar nyelvű oktatás. Az elmúlt évtizedekben további felsőoktatási intézetekben is tanítottak magyarul. Ilyen volt a Munkácsi Állami Egyetem, a Kárpátaljai Képzőművészeti Főiskola, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, amelyekből mára csak az elsőként említett és a felsorolást záró intézményben tanulhatnak a magyar fiatalok anyanyelvükön tovább.

Az Ungvári Nemzeti Egyetemen a magyar filológusok számára *A magyar irodalom története* című tantárgy keretén belül csak néhány előadás és gyakorlati foglalkozás jut a kárpátaljai magyar irodalommal való foglalkozásra a negyedik évfolyam második szemeszterében a határon túli magyar irodalmon belül.

A határon túli irodalommal foglalkozó tananyag a 11. osztályos tanterv alapján [14]

Óraszám	Az elsajátítandó tananyag	A tanulók felkészítési szintjével kapcsolatos állami követelmények
2	**A határon túli magyar irodalmak rövid áttekintése** **A romániai magyar irodalom rövid története** (Dsida Jenő, Tamási Áron, Szilágyi Domokos, Székely János, Kányádi Sándor, Sütő András, Lászlóffy Aladár, Farkas Árpád, Kovács András Ferenc és Király László munkássága). **A szlovákiai magyar irodalom rövid története** (Dobos László, Tőzsér Árpád, Gál Sándor munkássága) **A délvidéki magyar irodalom rövid története** (Gion Nándor, Domonkos István és Tolnai Ottó munkássága) **A kárpátaljai magyar irodalom rövid története** (Balla László, Kovács Vilmos munkássága) A Forrás Stúdió és a József Attila Stúdió alkotói: S. Benedek András, Vári Fábián László, Fodor Géza, Balla D. Károly, Füzesi Magda, Nagy Zoltán Mihály, Penckófer János, Berniczky Éva munkássága). Irodalmi antológiák a régió magyar irodalmában (Sugaras utakon, Vergődő szél, Töredék hazácska, Viszontlátás stb.). Irodalmi folyóiratok: Hatodik Síp, Pánsíp, Együtt. **A nyugati (emigráns) magyar irodalom** (Márai Sándor, Faludy György, Ferdinandy György, Papp Tibor munkássága).	*ismerje* az anyaország határain kívüli magyar irodalom legkiemelkedőbb képviselőit; *értse és értékelje* az egyes írók életművét; *ismerje fel* az erdélyi, felvidéki és kárpátaljai magyar irodalom közös és eltérő sajátságait, eszmei-esztétikai különbözőségét; *tájékozódjon* a nyugati magyar irodalomban.

Van lehetőség viszont arra, hogy a diák számára szakkollégium formájában egy 18 órás előadássorozatban bemutassák a kárpátaljai magyar irodalom történetét. Ehhez tartozik 24 óra gyakorlati foglalkozás is. Mivel a diákok évfolyammunkáikban, szakdolgozataikban szívesen foglalkoznak kárpátaljai alkotókkal és műveik különböző szempontú elemzésével, ezért ezek a gyakorlati foglalkozások jellemzően konzultációk is egyben, ahol a már megkezdett kutatómunkát elemezhetik.

A magyar irodalom története Kárpátalján c. kurzus leírása [15]

Felsőoktatási szint: alapképzés **Évfolyam:** 3. év **Szemeszter:** 6. **A tantárgy kreditértéke:** 3 kredit **Oktatás nyelve:** magyar **Oktatást biztosító tanszék:** Magyar Filológiai Tanszék **Infrastrukturális háttér:** Multimédiás projektor, számítógépek, oktatási segédanyagok **Oktatási forma:** Előadások, gyakorlati foglalkozások **Szemeszter végi értékelés:** Beszámoló

A tantárgy célja
A tantárgy célja, hogy a hallgatók átfogó ismereteket szerezzenek a kárpátaljai magyar nyelvű irodalom történetéről, jeles alakjairól, olvassanak minél többet. Ennek keretében sor kerül a középiskolában megszerzett irodalomtudományi ismeretek rendszerezésére, valamint a leendő filológusok, magyar nyelv és irodalom szakos tanárok szakmai felkészítésére az irodalom mint művészeti ág sajátosságainak megértése révén. A kurzus célja továbbá az irodalomelméleti fogalmak mélyebb elsajátítása, az irodalmi alkotások tudományos elemzésének készségszintű fejlesztése, valamint a történeti irodalmi folyamatok törvényszerűségeinek átfogó megértése.

A kurzus hozzájárulása a hallgatói kompetenciák fejlesztéséhez
Általános kompetenciák:
Az irodalmi folyamatok fejlődési tendenciáinak és sajátosságainak ismerete, beleértve az esztétikai elméleteket, módszereket, irányzatokat, stílusokat és műfajokat.
Az irodalmi művek és szerzők alkotásainak eszmei és művészi tartalmának elemzése a kortárs irodalomtudomány követelményeinek megfelelően.
Tudományos kutatások és irodalmi alkotások elemzése különböző szakirodalmi nézőpontok figyelembevételével, az irodalmi és nyelvészeti jelenségek összefüggéseinek felismerése.
Szakmai kompetenciák:
A kortárs irodalomkritika és irodalomtudomány aktuális kérdéseinek ismerete.
Az irodalmi korok, nemzedékek, csoportok közötti történeti és kulturális kölcsönhatások törvényszerűségeinek megértése és elemzése.

Összefoglalásként elmondható, hogy sem a középiskolában, sem a felsőoktatásban nem szentelünk elegendő figyelmet saját régiónk irodalmának. Éppen ezért hiánypótló az a kezdeményezés is, amelynek keretén belül a kárpátaljai magyar irodalom képviselői – az idősebb és a fiatalabb generáció egyaránt – szervezett író-olvasó találkozókat, úgynevezett irodalmi karavánokat tartanak a megye különböző iskoláiban. Kitágították a kört, bevonták a kőrútjaikba a felsőoktatási intézményeket, valamint a járási könyvtárakat is. Így a diákok is és az esetleges olvasók is ízelítőt kaphatnak ezekből a programokból.

Az irodalom a szó művészete, elválaszthatatlan összetevője a nemzeti kultúrának. Nemcsak az őt életre hívó nemzet kulturális vívmányainak, szellemi értékeinek letéteményese, hanem a nép óriási szellemi energiájának hordozója, az örök emberi értékek átörökítője nemzedékről nemzedékre, azok ébren tartója az emberi lélekben, ezért felbecsülhetetlen jelentősége van a személyiségformálásban, a pozitív erkölcsi tulajdonságok kialakításában is. A szó művészetének eszközével segít alakítani, fejleszteni, gazdagítani az olvasó lelkivilágát, pozitív hatást gyakorol a tudatra és a tudatalattira, helyes mederbe tereli az erkölcsi-etikai potenciált, fejleszti az intellektust, az alkotóképességet, az esztétikai ízlést. Ezek a hatások nagymértékben fokozhatók, ha saját népünk gondolatain, véleményén, tehetségén keresztül kapunk belőle ízelítőt.

IRODALOM

1. Czine Mihály. Magyar irodalom Kárpátalján https://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/14732/1/tiszataj_1991_008_065-080.pdf

2. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom) Tankönyv az általános középfokú oktatási intézmények 5. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2018.

3. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom) Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 6. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2014.

4. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom) Tankönyv a magyar oktatási nyelvű általános középfokú tanintézetek 7. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2020.

5. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom) Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 8. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2016.

6. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom) Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2017.

7. Debreceni Anikó: Irodalom Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 10. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2010.

8. Debreceni Anikó: Irodalom Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 11. osztálya számára. Lviv: Szvit Kiadó, 2011.

9. Dupka György. Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján. Ungvár – Budapest: Intermix Kiadó, 2017.

10. Keresztyén Balázs: Irodalmi barangolások a Kárpátok alján. Ungvár – Budapest: Intermix Kiadó, 1993.

11.Kovács Vilmos–S. Benedek András. A kárpát-ukrajnai magyar irodalom. *A magyar irodalom története 1945–1975*, IV. A határon túli magyar irodalom. Budapest: Akadémiai Kiadó,1981–1990.

12. Zékány Krisztina. A kárpátaljai magyar irodalomról //Letteratura ungherese, letteratura ungheresi.Collano diretta da Cinzia Franchi e Balázs Fűzfa – Sovaria University Press, Szombathely–Padova, 2017. 115–127o. https://docplayer.it/130023038-Sangue-e-oro-collana-di-studi-ungheresi.html

13. Модельна навчальна програма «Інтегрований курс угорської та зарубіжної літератури. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Браун Є.Л., Бардош Н.С., Зикань Х.І., Ковач П.П., Пердук І.Е., Гнатик-Рішко М.М.) 2021 https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Mod.navch.prohr.menshyn/Intehr.kurs.uhorskoyi.ta.zar.lit.5-9-kl.Braun.ta.in.14.07.pdf

14. Модельна навчальна програма « Угорська література 10-11 класи» для закладів загальної середньої освіти. https://osvita.ua/doc/files/news/598/59802/ugorska-literatura-dlya-zagalnoosvitnix-.pdf

15. Кафедральний каталог вибіркових навчальних дисциплін освітньо-професійної програми «Угорська мова і література (мова навчання фахових дисциплін – угорська)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта на 2022-2023 н.р. https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/72199